

<https://doi.org/10.34142/23129387.2020.62.06>

УДК 159.93

ORCID 0000-0002-2488-0220

ORCID 0000-0002-5884-5466

ORCID 0000-0001-5553-5588

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Наталія Ю. Діомідова^{1ACDE},

Земфір Р. Шайхлісламов^{2BE},

Тетяна М. Лазоренко^{3BE}

¹ кандидат психологічних наук, доцент кафедри філософсько-психологічної антропології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна,
E-mail: nataliia.diomidova@gmail.com

² кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри права та сучасних європейських мов, Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету
E-mail: shaykhzr3@gmail.com

³ кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики практичної психології, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
E-mail: lazorenko_1967@ukr.net

Внесок авторів:

А - дизайн дослідження; В - збір даних; С - статистичний аналіз; D - підготовка рукопису; Е - збір коштів.

Актуальність дослідження. Окремої уваги потребує розвиток емоційного інтелекту студентів-психологів у процесі фахової

підготовки, виявлення ролі емоційного інтелекту у психологічному благополуччі майбутніх психологів.

Мета дослідження – виявити кореляційні зв'язки між показниками емоційного інтелекту та психологічного благополуччя та дотичних параметрів: копінгів, самоорганізації, осмисленості життя.

Вибірка і методи дослідження. Експериментальну базу досліджуваних склали 231 студентів 2-4 курсів, які є здобувачами вищої освіти за спеціальністю «Психологія» ХНПУ імені Г.С. Сковороди та Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (199 дівчат та 33 юнаки). У дослідженні використано такі методики:

діагностики емоційного інтелекту Н. Холла в адаптації Є.П. Ільїна, діагностики емоційного інтелекту Д.В. Люсіна, опитувальник психологічного благополуччя К. Ріфф в адаптації Т.Д. Шевеленкової, П.П. Фесенко, копінг-тест Р. Лазаруса.

Результати. Висока осмисленість життя, яка характеризує рішучих, автономно-контрольованих, задоволених самореалізацією студентів з високою емоційною насиченістю життя, властива тим майбутнім психологам, які мають високий рівень емоційного інтелекту. Високий рівень емоційного інтелекту майбутніх психологів передбачає високий рівень психологічного благополуччя. Емоційно-інтелектуальні якості, як розуміння власних емоцій та здатність до управління ними передбачає високу міру здатності до використання конструктивних копінг-стратегій.

Висновки. Емоційний інтелект, з одного боку, виступає однією із ключових професійно значущих якостей майбутнього психолога, зі іншого, як показали результати представленого дослідження, пов'язаний із осмисленістю життя, здатностями до самоорганізації у діяльності, конструктивними копінг-стратегіями та психологічним благополуччям.

Ключові слова: емоційний інтелект, осмисленість життя, психологічне благополуччя, здатність до самоорганізації, копінг-стратегії, студенти-психологи.

Emotional intelligence as a factor of psychological well-being of future psychologists

Diomidova N.¹, Shaykhislamov Z.², Lazorenko T.³

¹ Candidate of psychological sciences,
Associate Professor of the Department of Philosophical and
Psychological Anthropology
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

² *Candidate of psychological sciences, Senior Research Fellow, Associate Professor of Law and Modern European Languages,*

³ *Candidate of psychological sciences, Associate Professor of the Department of theories and methods of practical psychology, K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University,
E-mail: lazorenko_1967@ukr.net*

Authors' Contribution:

A – Study design; B – Data collection; C – Statistical analysis; D – Manuscript Preparation; E – Funds Collection.

Relevance of research. Special attention needs to be paid to the development of emotional intelligence of students-psychologists in the process of professional training, identification of the role of emotional intelligence in the psychological well-being of future psychologists.

The Aim of the study is to identify the correlations between indicators of emotional intelligence and psychological well-being and related parameters: coping, self-organization, meaningfulness of life. Sampling and research methods. The experimental base of the subjects consisted of 231 students of 2-4 courses, who are applicants for higher education in the specialty "Psychology" KhNPU named after GS Frying pans and the State Institution K.D. Ushinsky South Ukrainian National Pedagogical University (199 girls and 33 boys). The study used the following techniques: psychodiagnostics of N. Hall's emotional intelligence in adaptation of E.P. Ilyin, psychodiagnostics of emotional intelligence D.V. Lucin, K. Riff's psychological well-being questionnaire in adaptation by T.D. Shevelenkova & P.P. Fesenko, coping test of R. Lazarus.

Results. High meaningfulness of life, which characterizes resolute, autonomously controlled, satisfied with self-realization of students with high emotional saturation of life, is characteristic of those future psychologists who have a high level of emotional intelligence. The high level of emotional intelligence of future psychologists implies a high level of psychological well-being. Emotional and intellectual qualities, such as understanding one's own emotions and the ability to manage them, presuppose a high degree of ability to use constructive coping strategies.

Conclusions. Emotional intelligence, on the one hand, is one of the key professionally significant qualities of the future psychologist, on the other, as shown by the results of this study, related to meaningful life, ability to self-organize, constructive coping strategies and psychological well-being.

Keywords: *emotional intelligence, meaningfulness of life, psychological well-being, ability to self-organization, coping strategies, students-psychologists.*

Вступ. Розвиток ринкових відносин у суспільстві вимагає від фахівців конкурентоздатності. Особливо жорстко визначені критерії відбору за рівнем професійної компетентності молодих спеціалістів тих професій, які тільки завойовують місце на ринку праці. До таких, власне, й належить достатньо «молода» у вітчизняному просторі професія практичного психолога. Складність роботи психолога зумовлена необхідністю постійного тісного душевного контакту з клієнтами. Тому вже на етапі професійної підготовки повинен забезпечуватись супровід психологічного благополуччя майбутніх психологів.

Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх практичних психологів розглядаються в роботах С. Д. Максименка, В. Г. Панка, Н. І. Пов'якель, Т. Б. Хомуленко, Н. В. Чепелевої та ін.

Науковцями розглядаються професійно значущі якості особистості психолога, які потребують розвитку й удосконалення (І. В. Дубровіна, Є. П. Ільїн, А. К. Маркова, Р. В. Овчарова). Серед таких якостей виділяють емоційний інтелект як спосіб розуміння інших людей, установлення довірливих стосунків, засіб і умову ефективної міжособистісної взаємодії (В. В. Бойко, Т. В. Василішина, П. П. Горностай, Т. М. Данилова, Л. П. Журавльова, В. В. Зарицька, М. А. Кузнецов, Т. В. Мінько, О. П. Саннікова, І. Г. Тимошук, Н. В. Чепелева, І. М. Юсупов).

Окремої уваги потребує розвиток емоційного інтелекту студентів-психологів у процесі фахової підготовки, виявлення ролі емоційного інтелекту у психологічному благополуччі майбутніх психологів.

Мета дослідження – виявити кореляційні зв'язки між показниками емоційного інтелекту та психологічного благополуччя та дотичних параметрів: копінгів, самоорганізації, осмисленості життя.

Вибірка і методи дослідження. Експериментальну базу досліджуваних склали 231 студентів 2-4 курсів, які є здобувачами вищої освіти за спеціальністю «Психологія» ХНПУ імені Г.С. Сковороди та Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (199 дівчат та 33 юнаки).

У дослідженні використано такі методики:

1. Методика діагностики емоційного інтелекту Н. Холла в адаптації Є.П. Ільїна (Фетискин, Козлов и Мануйлов, 2002). Методика спрямована на вивчення рівня розвитку емоційного інтелекту за такими параметрами, як емоційна обізнаність, управління людей. Опитувальник поданий 30 твердженнями, що розкривають зміст відповідних шкал: 1) емоційна обізнаність: знання репертуару емоцій та їх експресивного вираження; 2) управління власними емоціями: регуляція емоцій для емоційного розвитку, здатність бути відкритим до почуттів інших людей, емоційна гнучкість; 3) самомотивація: довільне управління власними емоціями; 4) емпатія як здатність до виявлення співчуття та емоційної підтримки інших; 5) розпізнавання емоцій інших людей: здатність розуміти переживання інших та впливати на емоційний стан інших.

2. Методика діагностики емоційного інтелекту Д.В. Люсіна (Люсин, 2006). В основу опитувальника покладена трактування емоційного інтелекту як здатності до розуміння своїх і чужих емоцій і управління ними.

3. Методика діагностики самоорганізації (Мандрикова, 2010). За допомогою опитувальника самоорганізації діяльності фіксувалися такі показники: 1) планованість; 2) цілеспрямованість; 3) наполегливість; 4) фіксація на структуруванні діяльності; 5) самоорганізація за допомогою зовнішніх засобів; 6) орієнтація на сьогодення та 7) загальний показник самоорганізації діяльності.

4. Опитувальник психологічного благополуччя К. Ріфф в адаптації Т.Д. Шевеленкової, П.П. Фесенко (2005). За допомогою опитувальника самоорганізації діяльності фіксувалися такі показники: 1) позитивне ставлення до інших;

2) автономія; 3) управління оточенням; 4) особистісне зростання; 5) мета у житті; 6) самоприйняття.

5. Копінг-тест Р. Лазаруса (Крюкова, Куфтяк, 2007). Визначалися показники ступеня вираженості восьми копінг-стратегій: 1) конфронтативний копінг; 2) дистанціювання; 3) самоконтроль; 4) пошук соціальної підтримки; 5) прийняття відповідальності; 6) втеча-уникнення; 7) планування вирішення проблеми та 8) позитивна переоцінка.

Результати.

Розглянемо результати кореляційного аналізу між показниками емоційного інтелекту та смисложиттєвими орієнтаціями (СЖО), подані на рисунку 1.

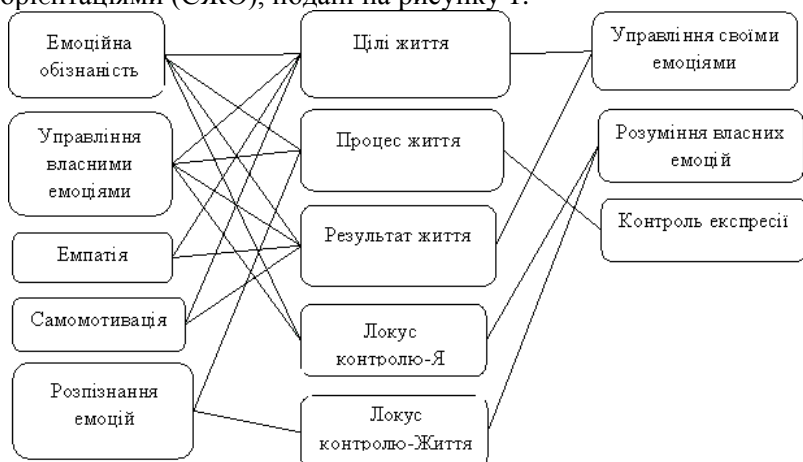

Рис. 1 Взаємозв'язок показників емоційного інтелекту та мотивів академічної саморегуляції студентів

Існують зв'язки між показниками здатності до емоційної обізнаності (0,18, $p < 0,01$), управління власними емоціями (0,23, $p < 0,001$), емпатії (0,33, $p < 0,00001$), управління своїми емоціями (0,15, $p < 0,05$) з показниками цілей життя СЖО. Таким чином, цілеспрямованість та усвідомленість власних цілей життя властива студентам-психологам з високим рівнем емоційного інтелекту.

Показники процесу життя позитивно пов'язані зі здатністю до управління власними емоціями (0,14, $p<0,05$), емоційною обізнаністю (0,16, $p<0,05$) та здатністю до розпізнання емоцій (0,28, $p<0,0001$). Усвідомленість процесу життя як емоційна насиченість і наповненість смыслом життя властива студентам-психологам, які загалом вміють управляти власними емоціями, розуміються в емоційному світі, правильно розпізнають емоції інших.

Показники результату життя виявились пов'язаними майже з усіма показниками емоційного інтелекту: емоційною обізнаністю (0,20, $p<0,01$), здатністю до управління власними емоціями (0,21, $p<0,01$), емпатією (0,15, $p<0,05$), самомотивацією (0,21, $p<0,01$), управління своїми емоціями (0,16, $p<0,05$). Результат життя як задоволеність самореалізацією передбачає високий рівень емоційного інтелекту у студентів.

Здатність до розуміння власних емоцій (0,15, $p<0,05$), управління ними (0,14, $p<0,01$) та емоційна обізнаність (0,23, $p<0,01$) та контроль експресії як показники емоційного інтелекту розкриваються через позитивні зв'язки з Локусом контролю-Я. Уявлення про себе як про сильну особистість властиве студентам, які мають високий емоційний інтелект.

Здатність до розпізнання емоцій та контроль експресії як показники емоційного інтелекту розкриваються через позитивні зв'язки з Локусом контролю-життя (0,26, $p<0,0001$ та 0,14, $p<0,05$, відповідно). Отже, здатність контролювати власне життя, бути рішучим властива студентам-психологам, які характеризуються високим рівнем емоційного інтелекту.

Таким чином, висока осмисленість життя, яка характеризує рішучих, автономно-контрольованих, задоволених самореалізацією студентів з високою емоційною насиченістю життя, властива тим майбутнім психологам, які мають високий рівень емоційного інтелекту.

Розглянемо результати кореляційного аналізу показників емоційного інтелекту та самоорганізації, подані на рисунку 2. Емоційна обізнаність розкривається через зв'язки з показниками планування (0,20, $p<0,01$), цілеспрямованості (0,18, $p<0,01$), фіксації утруднень (0,30, $p<0,00001$), орієнтації (0,35,

$p < 0,000001$). Емоційна обізнаність як знання студента про різні емоції, їх експресію, причинно-наслідкові зв'язки передбачає високий рівень розвитку здатності особистості до самоорганізації діяльності, вміння планувати її, ставити адекватні цілі, зосереджувати увагу на труднощах та нести відповідальність за справу, спрямованість на теперішній час, актуальні завдання діяльності.

Рис. 2 Взаємозв'язок показників емоційного інтелекту та самоорганізації діяльності студентів-психологів

Здатність до управління власними емоціями характеризується зв'язками зі здатністю до планування (0,23, $p < 0,01$) та наполегливістю (0,19, $p < 0,01$). Ті студенти, які мають здібності до управління власними емоціями, здебільшого виявляються планомірність у виконанні діяльності, виконують навчальні завдання планомірно, наполегливо і завзято.

Самотивація корелює з показниками планування (0,21, $p < 0,01$), цілеспрямованості (0,21, $p < 0,01$), наполегливості (0,17, $p < 0,05$). Спроможність майбутніх психологів викликати у себе та інших певні емоційні стани, які можуть, в свою чергу, забезпечувати працездатність та інші вольові стани, виявляється пов'язаною з його здатністю до планування діяльності, цілеспрямованості у її здійсненні, наполегливості у реалізації мети діяльності.

Емпатія характеризується зв'язком із цілеспрямованістю (0,13, $p < 0,05$). Ті студенти-психологи, які вміють ставити адекватні цілі, планомірно їх досягати, вміють співчувати та мають емоційний відклик на проблеми інших, що важливо у роботі психолога.

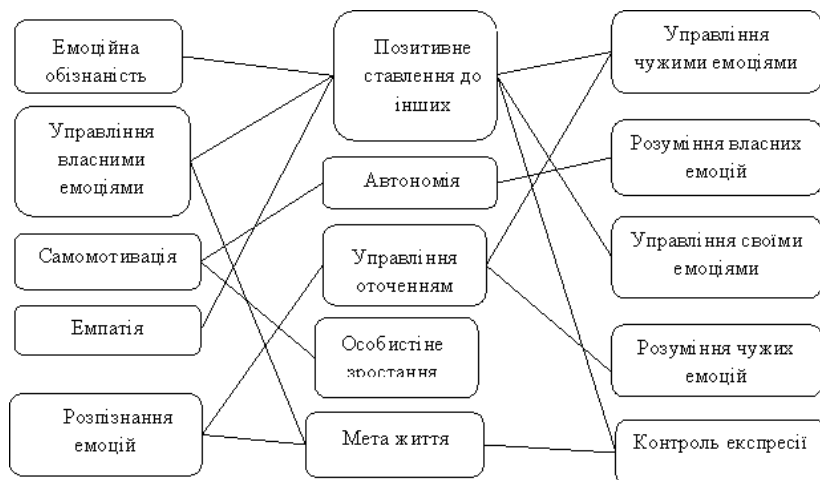
Управління чужими емоціями корелює з наполегливістю (0,36, $p < 0,00001$), так само як і здатність до розуміння власних емоцій (0,38, $p < 0,000001$). Здатність впливати на емоційні стани інших (наприклад, вміння підіймати настрій друзям), розуміння власних емоцій властиві наполегливим студентам-психологам, які завершують почате, не припиняють спроби при невдачах, поглинаються у діяльність під час її виконання.

Здатність до розуміння власних емоцій пов'язана з цілеспрямованістю (0,23, $p < 0,001$). Ті студенти, які розуміють свої емоції, вміють встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у переживанні певних емоцій, здебільшого виявляють цілеспрямованість у діяльності.

Здатність до управління своїми емоціями позитивно корелює з показниками цілеспрямованості (0,20, $p < 0,01$), наполегливості (0,21, $p < 0,01$). Саморегуляція емоцій як здатність керувати своїми станами у студентів взаємообумовлена їх цілеспрямованістю, наполегливістю у діяльності, здатностями до самоорганізації.

Управління своїми емоціями корелює з фіксацією на труднощах (0,20, $p < 0,01$), що свідчить про те, що студенти-психологи, які вміють управляти власними емоціями, здатні концентрувати увагу на труднощах у діяльності.

Розглянемо результати кореляційного аналізу показників емоційного інтелекту та психологічного благополуччя, подані на рисунку 3. Позитивне ставлення до інших у студентів-психологів пояснюється високим рівнем емоційної обізнаності (0,23, $p < 0,01$), управління власними емоціями (0,29, $p < 0,00001$), емпатії (0,37, $p < 0,00001$), управління чужими емоціями (0,21, $p < 0,01$), управління своїми емоціями (0,19, $p < 0,01$), контролем емоціями (0,22, $p < 0,01$). Прийняття інших людей та емоційний відклик притаманні студентам з високими показниками емоційно-інтелектуальних здатностей.

Рис. 3 Взаємозв'язок показників емоційного інтелекту та оцінної тривожності у студентів-психологів

Автономія як самодостатність та самостійність, властиві зрілій особистості, вільній від узалежнень, характеризує студентів-психологів з високим рівнем самомотивації (0,29, $p < 0,00001$) та розуміння власних емоцій (0,18, $p < 0,01$). Отже, здатність вмотивовувати себе на переживання потрібних емоційних станів, розуміти власні емоції властиве студентам з високим рівнем автономії як показника психологічного благополуччя.

Управління оточенням властиве студентам психологам з високим рівнем розпізнання емоцій (0,21, $p < 0,01$), управлінням чужими емоціями (0,31, $p < 0,00001$), розуміння чужих емоцій (0,39, $p < 0,00001$). Здатність впливати на оточення властиве високо емоційно-інтелектуальним студентам-психологам.

Особистісне зростання як прагнення до самоактуалізації, задоволеність самореалізацією характеризує студентів-психологів з високим рівнем самомотивації (0,29, $p < 0,00001$), розпізнання емоцій (0,21, $p < 0,01$).

Зростання показників мети життя передбачає збільшення показників управління власними емоціями (0,45, $p < 0,0000001$),

здатності до розпізнання емоцій (0,28, $p < 0,0001$) та контролю експресії (0,18, $p < 0,01$). Осмисленість життя та цілеспрямованість у діяльності характеризують студентів-психологів, які здатні управляти власними емоціями, контролювати міміку та інші засоби вираження емоцій, обізнані у власних емоційних станах.

Отже, високий рівень емоційного інтелекту майбутніх психологів передбачає високий рівень психологічного благополуччя.

За результатами кореляційного аналізу показників емоційного інтелекту за методикою Н. Холла та показників копінг-стратегій були отримані зв'язки, подані на рисунку 4.

Встановлено позитивний зв'язок між показниками здатності до емпатії та конфронтаційним копінгом у студентів (0,24, $p < 0,01$). Конфронтаційний копінг виявився також пов'язаним з показниками емоційної обізнаності (0,32, $p < 0,01$) та розуміння емоцій (0,19, $p < 0,01$). Отже, такі емоційно-інтелектуальні якості, які передбачають здатність до співчуття та співпереживання, до розуміння емоцій в інших людей та знання емоційного світу людини, пов'язані з вибором такого способу поведінки у стресі, як конфронтація, яка передбачає вирішення проблеми за рахунок здійснення конкретних дій. Така стратегія забезпечує здатність особистості до опору труднощам, енергійність і підприємливість при вирішенні проблемних ситуацій, вміння відстоювати власні інтереси, що загалом відповідає високому рівню емоційно-інтелектуальних здатностей.

Дистанціювання як копінг пов'язане з показниками самомотивації (0,22, $p < 0,01$). Дистанціювання передбачає здатність до подолання негативних переживань у зв'язку з проблемою за рахунок суб'єктивного зниження її значущості та міри емоційної залученості в ній. Характерно використання інтелектуальних прийомів раціоналізації, перемикання уваги, відсторонення, гумору, знецінення, що забезпечується здатністю до самомотивації психічних станів, необхідних для вирішення проблеми.

Самоконтроль як копінг виявився пов'язаним з показниками емпатії (0,22, $p<0,01$) та емоційної обізнаності (0,20, $p<0,01$). Знання емоційного світу людини, здатність проявляти емпатію до інших властиві особам які віддають перевагу самоконтролю у стресових ситуаціях. Самоконтроль передбачає подолання негативних переживань у зв'язку з проблемою за рахунок цілеспрямованого придушення та стримування емоцій, мінімізації їх впливу на сприйняття ситуації і вибір стратегії поведінки, високий контроль поведінки, прагнення до самовладання.

Високі показники за копінгами прийняття відповідальності (0,17, $p<0,01$), запобігання (0,19, $p<0,01$), планування вирішення проблеми (0,39, $p<0,01$) передбачають високий рівень розвитку емоційної обізнаності. Обізнаність в світі емоцій, знання емоційних реакцій людини властиве студентам, які обирають конструктивні стратегії подолання стресових ситуацій – прийняття відповідальності, яка передбачає визнання суб'єктом своєї ролі у виникненні проблеми та відповідальності за її рішення, та планування вирішення проблеми, що характеризується подоланням проблеми за рахунок цілеспрямованого аналізу ситуації і можливих варіантів поведінки, вироблення стратегії вирішення проблеми, планування власних дій з урахуванням об'єктивних умов, минулого досвіду і наявних ресурсів. Такий, на перший погляд, неконструктивний копінг як запобігання також властивий емоційно обізнаним студентам. Запобігання як копінг передбачає подолання особистістю негативних переживань у зв'язку з труднощами за рахунок реагування за типом ухилення: заперечення проблеми, фантазування, невиправдані очікування, відволікання та інші інфантильні форми поведінки в стресових ситуаціях, що також вимагає емоційної обізнаності.

Рис. 4 Взаємозв'язок показників емоційного інтелекту та копінг-стратегій у студентів-психологів

За результатами кореляційного аналізу показників емоційного інтелекту за методикою Д.В. Люсіна та показників копінг-стратегій були отримані наступні зв'язки. Розуміння емоцій інших людей передбачає високу міру розвитку копінг-стратегій конфронтації (0,17, $p < 0,01$), самоконтролю (0,14, $p < 0,05$), планування вирішення проблеми (0,23, $p < 0,01$). Розуміння емоцій інших, здатність до їх ідентифікації та верифікації передбачає високу міру розвитку самоконтролю як копінгу, тобто здатність контролювати та стримувати власні емоції у стресі, а також копінгу планування вирішення проблеми, тобто планування власних дій з урахуванням об'єктивних умов, минулого досвіду і наявних ресурсів.

Розуміння власних емоцій передбачає високу міру розвитку копінг-стратегій самоконтролю (0,16, $p < 0,05$) та планування вирішення проблеми (0,31, $p < 0,01$) і низький рівень розвитку копінгів запобігання (-0,15, $p < 0,05$). Здатність до управління своїми емоціями пов'язана з показниками копінгу самоконтролю (0,20, $p < 0,01$), прийняття відповідальності (-0,15,

$p < 0,05$), запобігання ($-0,20$, $p < 0,01$), планування вирішення проблеми ($0,30$, $p < 0,01$) та позитивної переоцінки ($0,17$, $p < 0,01$).

Отже, такі емоційно-інтелектуальні якості, як розуміння власних емоцій та здатність до управління ними передбачає високу міру здатності до використання конструктивних копінг-стратегій.

Здатність до контролю експресії позитивно пов'язана з копінгом дистанціювання ($0,19$, $p < 0,01$). Ті студенти, які вміють контролювати зовнішні виявлення вербальної експресії, схильні до дистанціювання від проблеми у стресовій ситуації.

Обговорення. Отримані у представленому дослідженні дані цілком відповідають результатам наших попередніх досліджень (зокрема, Діомідова, 2015), в яких показано кореляційні зв'язки між емоційним інтелектом та самоорганізацією на вибірці студентів різних спеціальностей. Отже, можна говорити про сталий характер зв'язку між здатностями до самоорганізації та емоційно-інтелектуальними здатностями. Позитивний характер цих зв'язків вказує на певну мобілізуючу роль емоційного інтелекту у діяльності, яку має влаштувати студент.

Як показано С. Деревянко (2019), Г. Чебанової (2013), існує позитивний вплив розвитку емоційного інтелекту на зростання психологічного благополуччя, що певною мірою підтверджується нашими результатами. Наші результати відповідають отриманим у дослідженні Н. Котлярової (2011) позитивним зв'язкам між задоволеністю життям студентів та емоційним інтелектом, а також отриманим О. Савенковим (2006) емоційно-інтелектуальним предикторам життєвого успіху особистості. У дослідженні Т. Кисельової (2014) показано, що емоційний інтелект, будучи однією зі складових контролю поведінки, виступає внутрішнім індивідуальним ресурсом емоційної регуляції людини, може виступати в якості предиктора усвідомленої саморегуляції, стратегій подолання в проблемних ситуаціях, суб'єктивного економічного благополуччя. Ці дані загалом узгоджуються з отриманими нами позитивними зв'язками між здатностями до самоорганізації та емоційним інтелектом у майбутніх психологів.

Висновки. Емоційний інтелект, з одного боку, виступає однією із ключових професійно значущих якостей майбутнього психолога, зі іншого, як показали результати представленого дослідження, пов'язаний із осмисленістю життя, здатностями до самоорганізації у діяльності, конструктивними копінг-стратегіями та психологічним благополуччям.

Література

Деревянко С. П. Методика тренінга емоціонального інтелекта как инструмента повышения психологического благополучия виктимной личности. *Балканско научно обозрение*. 2019. №1 (3). С. 74-77.

Діомідова Н.Ю. (2015). Психологічні особливості емоційного інтелекту суб'єкта навчальної діяльності у вищій школі. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*, Вип. 51. Х.: ХНПУ, 2015. – С. 61-72.

Киселева Т.С. (2014). Эмоциональный интеллект как жизненный ресурс и его развитие у взрослых. Дисс. ...к.психол.н. М.

Котлярова Н. С. (2011). Взаимосвязь эмоционального интеллекта и удовлетворенности жизнью студентов вуза. *Вестник БГУ*. 2011. №1.

Крюкова Т.Л., Куфтяк Е.В. (2007). Опросник способов совладания (адаптация методики WCQ). *Журнал практического психолога*, 3. С. 93-112.

Люсин Д.В. (2006). Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭИин. *Психологическая диагностика*. 4. С. 3-22.

Мандрикова Е.Ю. (2010). Разработка опросника самоорганизации деятельности (ОСД). *Психологическая диагностика*. Тематический выпуск: Диагностика личностного потенциала – 2 / Под ред. Д.А. Леонтьева, Е.И. Рассказовой. 2. С. 87-111.

Савенков А.И. (2006). Эмоциональный и социальный интеллект как предикторы жизненного успеха. *Вестник практической психологии образования*, 1(6). С.30-39.

Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. (2002). Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М., Изд-во Института Психотерапии. 490 с.

Шевеленкова Т.Д., Фесенко Т.П. (2005). Психологическое благополучие личности. *Психологическая диагностика*, 3, 95-121.

Чебанова Г.В. (2013) Эмоциональный интеллект студентов с разным уровнем субъективного благополучия.[Электронный ресурс] // Прикладная психология и психоанализ: электрон. науч. журн. 2013. N 4.URL:<http://ppip.idnk.ru>

Оригінальний рукопис отриманий 10 грудня 2019 року

Стаття прийнята до друку 14 січня 2020 року